

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1500 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoirazimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta'siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O'zbekiston respublikasida aholi bandligini ta'minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o'g'li	
O'zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta'minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta'sirini ekonometrik tahlil qilish	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo'jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo'riyeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o'zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o'g'li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo'llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G'iyosaliyevich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning likvidliligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессии социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o'g'li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloyev Suxrob Sobirovich	
“Sibir daryolarining burilishi” loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Bexzod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati.....	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari.....	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili.....	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxлари strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini “yashil” iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda “yashil investitsiyalar” dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqlonova	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatları.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinova	
“Deviant xulq-atvorli o'smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o'g'li, Qurbanov Ulug'bek Erkinovich	

Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет.....	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o'zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta'siri.....	270
Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo'nalishlari.....	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O'zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi.....	277
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o'zgarish tendensiyalari.....	281
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi.....	286
Po'latov Abdulloh Xolxo'jayevich	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана).....	291
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Robototexnika asoslari va maktab ta'limida qo'llanilishi.....	298
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o'g'li	
Sun'iy intellektlar yordamida o'quvchilarni hayotiy faoliyat ko'nikmasini shakllantirishi.....	303
Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo'rayevna, Kurbanov Azimjon Jo'raboy o'g'li	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari.....	316
Saypiddinov Shukrullo Sadrdinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o'g'li	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari.....	320
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
O'zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o'zgarish tendensiyalari va istiqbollari.....	326
Ilyosov Asrorjon Axrorjon o'g'li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	330
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Inson resurslarini o'rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta'rifiy tahlil.....	336
Bakirov Qobiljon Mamatyusupovich	
Bandlikni ta'minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli.....	340
Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari.....	346
Xoliyorov Xomid Boynazarovich	
Разработка экспертной системы для оценки финансового состояния предприятия.....	352
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Farg'ona vodiysi viloyatlarida kichik biznes ko'rsatkichlarining o'zgarishi: panel regressiya tahlili.....	362
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi	
O'zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni hisoblashdagi asosiy muammolar va ularning yechimlari.....	368
Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	
Xorijiy tajriba asosida korxonalar innovatsion faolligini boshqarishni takomillashtirish.....	374
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
Mahalliy davlat hokimiyati organlarida milliy kadrlar zaxirasini shakllantirish.....	380
G'aniev Elyor Sobirjonovich	
O'zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o'tishning ahamiyati.....	386
Mirzayev Muzaffar Maxmudovich	
The role of international investments in greening and ecological rehabilitation of the aral sea region.....	392
Ospanova Feruza Bazarbaevna	
"Зеленое направление" совершенствования бухгалтерского учета.....	397
Ибрагимов Гайратжон Артикович	

Xarajatlarni kelib chiqish joylari va javobgarlik markazlari bo'yicha hisobga olishni takomillashtirish.....	403
Xamidova S.Ya.	
Mintaqalarni iqtisodiy rivojlantirishning metodologik asoslari va ularni takomillashtirish.....	409
Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
O'zbekistonda kichik turar joy biznesini rivojlantirishda xorijiy tajribalar	414
Yo'ldashev Bekzodjon Sherzodjon o'g'li	
Tijorat banklarida davlat maqsadli dasturlarini moliyalashtirish yuzasidan ilmiy-nazariy qarashlar.....	419
Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	426
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Risk management in commercial banks, methodological approaches and practical implementation	433
Baymuratova Zina Aqilbekovna, Jarilkapova Naubaxar Paraxat qizi	
The impact of competition on economic growth: evidence from uzbekistan's automotive industry.....	439
Saydaliyeva Dilrabo Baxriddin qizi	
Raqamli texnologiyalarning oliy talim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni.....	444
Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna	
Развитие производства сельскохозяйственной продукции путем развития цифровых технологий.....	450
Юсупов Мухиддин Соатович	
Tijorat banklarida loyihaviy moliyalashtirish risklarini boshqarish amaliyotini takomillashtirish.....	457
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Iqtisodiy tarmoqlarni soliqqa tortish orqali investitsiya loyihalarini rivojlantirish.....	463
Sharipov Eldor Salohiddin o'g'li	
Iqtisodiyotda investitsiya va kredit salohiyatini bank faoliyatiga ta'siri.....	468
Ergashova Nilufar Sobirovna	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish.....	473
Tashmukhamedova Karima Samatovna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va istiqbollari.....	479
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Xalqaro sayohat lug'ati va uning shakllanishi.....	487
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va uni o'zbekiston respublikasi hisob tizimini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati.....	492
Quvvatov G'olibjon Baxtiyor o'g'li	
Kooperatsiyalarning tutgan o'rni va ahamiyati.....	501
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	
Использование методов математического моделирования при внедрении коммерческих автоматических систем	505
Курбанова Рахима, Ахмедов Мехрохон	
Tijorat banklari kapitalidagi davlat ulushini kamaytirish yo'llari	511
Vasiyev Alisher Samiyevich	
Механизмы трансформации неформального сектора в официальную экономику на основе финансовых инструментов.....	515
Кошанов Абдимурат Азат ули, Муртазаев Шахрух Коньсжайлиевич	
The impact of tourism on the economy of Uzbekistan.....	519
Xaydarova Marjona, Muxamedboyeva Muxlisa, Umarov Kamron, Usmanova Aziza	
Mintaqada gastroturizm rivojlanishining iqtisodiy asoslari va zamonaviy tendensiyalari.....	525
Masharipova Manzura Alimbayevna	

Tikuv-trikotaj korxonalari brend jozibadorligini oshirishning ilmiy-nazariy jihatlarini.....	535
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
Bank tizimida hisobotlarni avtomatlashtirish texnologiyalari	542
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Engineering programs in Uzbekistan on the verge of fifth industrial revolution	547
Khasan Khankeldiyev	
Aksiyadorlik jamiyatlarining boshqaruvini yaxshilashda korporativ madaniyatning ahamiyati	551
Akramova Nazokat Israilovna	
Tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni	562
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
O'zbekiston sanoat tarmoqlarida kooperatsiya asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish tizimini takomillashtirish yo'llari	572
Xalilova Sevaraxon Alijon qizi	
Moliyaviy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari va ularning tahlili	578
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
Tijorat banklarining mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rnini tahlil qilish	583
Kilicheva F.B., Mengnorov A.A., Bozorova O.R.	
Bog'dorchilik tarmog'ida klasterlarni joriy qilishda yevropa tajribasini qo'llash imkoniyatlari	591
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
To'qimachilik klasterlarini boshqarishda xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	598
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Barriers to tourism infrastructure development in uzbekistan: a critical analysis	605
Sarvinov Shodmonova	
Xalqaro bozorda qishloq xo'jaligi mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirish	609
Mengnorov Almardon Abdirahmonovich	
O'zbekiston respublikasida infratuzilma loyihalarini amalga oshirishdagi risklarni boshqarish.....	620
Yusupova Zilola Ismoiljon qizi	
Korxonaning iqtisodiy barqarorligiga erishishning zamonaviy tendensiyalari.....	626
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Qishloq joylari maishiy xizmat ko'rsatish sohasida axborot resurslaridan samarali foydalanish.....	631
Xamdamov Eldor Toshmurovich	
Meva-sabzavotlar eksportida transport koridorlari va vositalarini tanlash xususiyatlari	636
Yusupov Muxiddin Soatovich	
Рынок рабочей силы в узбекистане и ее воспроизводство	644
Шакиров Амали Улугбекович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Деньги и их функции в экономике.....	650
Мурадиллаев Мансур Мехроживич, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Развитие сельского хозяйства в узбекистане.....	654
Махмудов Алишер Мухтарович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Инвестиции и инновации в химической промышленности узбекистана: современные тенденции и перспективы	658
Хусаинов Равшан Рахимович, Султанходжаев Аманулла Асадуллаевич	
Tijorat banklari aktivlarini boshqarishni takomillashtirish.....	666
Mardonova Shoxsanam Baxodirovna	
Definition of agritourism as a multifunctional development in rural areas.....	672
Aktamov Olimjon Abdugani ugli	
Kameral soliq tekshiruvda smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumotlar bazasida shakllanishi	680
Qurbonov Muxiddin Abdullaevich	
Проблемы регулирования государственно-частного партнерства и рекомендации по их решению (на примере безработицы в республике узбекистан).....	687
С.Э. Холмуратов	
Автоматизация аудиторских процедур с использованием искусственного интеллекта.....	692
Ходжарахманова Назира Бахтияр кизи	
Past karbonli iqtisodiyotga o'tish zaruriyati va uning omillari	701
Valiyev Axliddin Aroptdinovich	

Yengil sanoatda zamonaviy tikuv mashina-kichik robotlarning mexanizmlarini mukammallashtirish	705
Sirojova Muxabbat Sodiqli qizi, Kurbanov Fazliddin Aminovich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tizimining institutsional va iqtisodiy asoslari	710
Kuzieva Nargiza Ramazanovna, Bobomuratova Manzura Panji qizi	
Foyda solig'i bo'yicha bo'nak to'lovlarni to'lash tartibi	717
Yangieva N.S.	
Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini soliqlar vositasi qo'llab-quvvatlashning amaldagi holati	722
Turanboyev Boburjon Qodirjon o'g'li	
Motivation, goal-setting, and organizational performance: a case study from uzbekistan's chemical industry	726
Mamataliev Anvar Ergashevich, Bobur Urinov	
Применение искусственного интеллекта при организации налогового администрирования узбекистана	733
Н.А. Артиков	
Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish zaruriyatini keltirib chiqaruvchi omillar	737
Sharofiddinova Gulnoza Iloxmonovna	
Raqamli texnologiyalarning tijorat banklari samaradorligiga ta'siri	745
Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li	
Suv tanqisligi sharoitida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish asoslari	750
Qosimov Maxamatjon Sulaymanovich	
Rivojlanayotgan iqtisodiyotda raqamli va raqamli bo'lmagan korxonalar tahlili	761
Raxmonov Nodirjon Raxmonjon o'g'li	
Aholining o'rtacha umr ko'rish yoshini o'zgarishi sharoitida keksalarning ijtimoiy ta'minotiga xavflarning ortishi	767
To'irov Shohboz Ziyodullo o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida moliyaviy nazorat samaradorligini ta'minlash ichki nazorat xizmatlari	773
Xaydarov Baxrom Xolmuradovich	
Moliya bozorida xususiy banklar faolligini ta'minlash istiqbollari	777
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Budjet daromadlari ijrosini ta'minlashda soliqlar hisobi va tahlilining ahamiyati	782
Abdullaev Abror Bozarboevich	
Aholi daromadini oshirish yo'llari	803
Shadmanov Baxodir Sherkulovich	
Tourism and regional identity in Uzbekistan: balancing heritage and development	808
Raximova Nilufar Aminovna, Abdukholikova Farida Erkinjon qizi	
O'zbekiston sanoat korxonalarining fond bozorida ishtiroki tahlil va muammolari	815
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik loyihalarini moliyalashtirish va amalga oshirish tahlili	823
Karabaev Sanjar Abdusamatovich	
Globallashuv sharoitida milliy korxonalarning eksport salohiyatini boshqarish masalalari	832
Qodirov Humoyun Tolibjon o'g'li	
Бизнес-планирование и прогнозирование деятельности организации	836
Алимов Бехзоджон Наврузжонович	
Farg'ona vodiysida ekoturizm – kambag'allikka qarshi kurashning yangi imkoniyatlari	840
Soliyeva Nilufar Muxtorjon qizi	
Aholi turmush darajasi baholash bo'yicha dasturiy ta'minot ishlab chiqishda horij tajribasini o'rganish	844
Tursunov Farxod Baxodir o'g'li	
Mintaqa aholi turmush farovonligiga ta'sir qiluvchi omillar tasnifini ishlab chiqish	848
Xodjaniyazov Shohruh Yuldashovich	
Xususiy oliy ta'lim muassasalari menejmentining nazariy jihatlar va o'ziga xos xususiyatlari	856
Karimov Ulug'bek Usmonovich	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	861
G'aniyev Botir Baxtiyrovich	

Повышение инвестиционной привлекательности – важное условие повышения конкурентоспособности предприятий.....	865
Каримова Дилафруз Садирдин кизи	
Yevropa ittifoqi davlatlari tijorat banklarining soliq to'lovlarini amalga oshirish tartibi	870
Komolov Odiljon Sayfidinovich	
Boshqaruvda innovatsiyalarni hisobga olgan holda agrokorxonalarni davlat tomonidan rag'batlantirishning zamonaviy yondashuvlari	878
Shaniyazova Zamira	
Практические аспекты применения статистических методов контроля качества на предприятиях.....	883
Усманов Илхом Ачилович, Усманов Фарзод Шохрухович	
Yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sishning yangi paradigmalarini shakllantirish: nazariy asoslar va amaliy talqinlar.....	891
Alimova Guzal Abduxakimovna	
Xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyati samaradorlik ko'rsatkichlarining nazariy va metodologik tahlili	895
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li	
Kutubxonalarda raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes-modellarni ishlab chiqish.....	900
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri sug'urtalash operatsiyalari bo'yicha xarajatlarni xalqaro standartlar asosida hisob va hisobotda aks ettirish uslubi-yatini takomillashtirish	905
X.A.Raximov	
Kameral soliq tekshiruvida smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumotlar bazasida shakllanishi.....	910
Ergashev Uyg'un Jabborovich	
Obligatsiya moliya bozori instrumenti sifatida, milliy obligatsiyalar bozori	916
Avezov Ibrohim Ilxomovich, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Barqaror rivojlanish doirasida ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv (ESG) ko'rsatkichlarining yashil texnologiyalar innovatsiyasiga ta'sirini baholash.....	921
Meliqo'zieva Dilrabo Muxitdin qizi	
Yashil iqtisodiyot – barqaror taraqqiyotga olib boruvchi yo'l.....	925
Xalilova Aziza Rustamovna	
Научно-теоретические основы экономической и эколого-экономической эффективности предприятий горнодобывающей промышленности.....	930
Раматов Зафарбек Жуманиязович	
Xitoyda eksport faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari.....	938
D.E.Qarshiev	
Kichik sanoat zonalarida investitsion jozibadorlikni oshirishni investitsion faollikka ta'siri.....	943
Mannapova Shaxnoza Elshodovna	
Mahalla institutining samaradorligi tahlili: so'rovnoma yondashuvi	947
Bahriddinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Формирование человеческого капитала в условиях демографических изменений: опыт и перспективы для узбекистана.....	955
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
Farmasevtika kompaniyalari raqobatbardoshligini oshirishda marketing strategiyalaridan foydalanish yo'nalishlari	962
Baxrombek Bobojonov	
“Hududlarda sug'urtaga bo'lgan talabning ekonometrik tahlili” bekberganova mohira ravshonbekovna	967
O'zbekiston Milliy universiteti	
O'zbekiston va xalqaro amaliyotda raqamli marketing vositalaridan foydalanish: muammolar va yechimlar	973
Uzoqova Dilnoza Yusuf qizi	
Условия эксплуатации и экологическая безопасность автотранспортной системы на основе энергосберегающих технологий	978
Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
O'zbekiston tibbiyot muassasalarida moliyaviy resurslardan foydalanishda xorijiy tajribalarni qo'llash.....	982
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	

Buxgalteriya hisobining samaradorligini oshirish yo'llarida zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar	987
Sattorov Mirjahon	
Особенности маркетинговых стратегий в условиях ограниченных ресурсов и узкой потребительской аудитории	991
Дебердиев Анвар	
DEbitorlik va kreditorlik qarzlarini auditini rejalashtirish masalalari.....	995
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li, Ibragimova Iroda Rashid qizi	
Инвестиционная программа узбекистана по привлечению иностранных инвестиций	1000
Камилова Наргиза Абдукажоровна, Бекмуратов Шухрат Даулетмуратович	
Turistik mahsulotni shakllantirishda turistlar hayoti xavfsizligini ta'minlash.....	1005
Raxmonov Siyovush Turob o'g'li	
Uglerodsiz energiyaga o'tishda o'zbekistonning yashil strategiya yo'l xaritasining integratsiyasi va ta'siri.....	1011
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Цифровая устойчивость регионов: применение аналитики больших данных для оценки и управления экологическими рисками	1016
Маликов Шохрух Шокирович, Камалов Шухрат Камалович	
Разработка риск-ориентированной модели внутреннего контроля предприятия на этапе планирования налогов в условиях дистанционного налогового мониторинга	1024
Галеева Н.Н., Э.А.Халикова, Абдусаломова Гулчеҳра Мирзо кизи	
Анализ результатов инструментальных методов исследований у детей с врожденными пороками сердца	1029
Мухаммадиева Лола Атамурадовна	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda monetar omillardan samarali foydalanish yo'nalishlari.....	1036
Uskenbaeva Dilnoza Boxodir qizi	
Факторы повышения эффективности управления в государственном секторе.....	1043
Махмудова Севара Улугбековна	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati	1048
Rajabbaeva Dildora Zakirovna, Aripova Aziza Alisherovna	
Boshqaruv jarayonlarini tashkil etishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1053
Jo'rayeva Niginaxonim Xursand qizi	
Jahonda eksportni qo'llab-quvvatlash amaliyoti.....	1057
Xudoynazarov Sherzod Ismoilovich	
Raqamli moliyaviy texnologiyalarni korxona darajasida joriy etish orqali moliyaviy barqarorlikka erishish strategiyasi	1063
Soibov Nozimbek Faxridin o'g'li	
Применение методов PMBOK в управлении рисками проектов	1070
Гулираъно Носирова Абдулазиз кизи	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda aholi farovonligining o'rni va ahamiyati	1073
Bobaev Isroiljon Abdinabievich	
Вопросы инновационных инвестиций в контексте международной экономической интеграции	1078
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
Yashil iqtisodiyotga o'tishning nazariy va amaliy jihatlar hamda tendensiyalari.....	1083
Samiyev Abdurashid Qaxramonovich, Shermuxammedov Begzodjon Usmonovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar samaradorligini ta'minlash yo'llari.....	1087
Nazarov Qilich Xolmuradovich	
Improving the organizational and economic mechanisms for the development of tourism in the republic of karakalpakstan	1092
Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich	
O'zbekistonda tumanlar barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash yo'llari (Surxondaryo viloyati misolida).....	1097
Qosimova Nodira Saidovna	
Innovatsion iqtisodiyotni shakllantirishning asosi sifatida innovatsiyalar.....	1102
Azizova Maliha Farrux qizi	

Влияние инвестиций на инновационное развитие и повышение конкурентоспособности экономики узбекистана	1106
Максудова Шахзода	
Возможности снижения затрат на логистику за счет цифровых технологий	1112
Олимова Бахора Шухратовна	
Yashil texnologiyalar va ularning iqtisodiy tizimga ta'siri.....	1116
Sultonov Omon Juma o'g'li	
Iqtisodiy o'sishning makroiqtisodiy faktorlari va ularning ta'siri	1121
Zuvaydullaev Nematullo Oybek o'g'li	
Роль управления производством в условиях модернизации экономики.....	1125
Гулов Мухтор Очилович	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni va ahamiyati	1129
To'rayev Shavkat Shuxratovich	
Роль цифрового маркетинга в продвижении туристических направлений.....	1136
Муродова Наргиза Уткировна	
Развитие финансовых рынков в странах снг: проблемы и перспективы.....	1140
Рузиев Зафар Икрамович, Каримов Ислон Ураз угли	
Современные инструменты продвижения бренда в условиях цифровой экономики.....	1145
Темирова Феруза Сагдуллаевна	
"Raqamli asrda axborot xavfsizligi: it texnologiyalar bilan xavfsizlikni ta'minlash yo'llari"	1149
Sherzod Rajabov	
Государственное регулирование инвестиционной деятельности: проблемы и направления совершенствования.....	1152
Шухрат Турсунов, Икромов Хасан Зафарович	
Economic incentives and barriers to sustainable transition in agribusiness: a comparative study of organic and conventional farming systems	1157
Mubina Toirova	
Цифровая трансформация банковской системы узбекистана: анализ внедрения fintech-решений в государственных банках	1162
Абдурахимова Дилора Каримовна	
Ta'lim muassasalaridagi ba'zi jihatlar	1167
A'zam Qutbiddin A'zam-zoda	
Klasterlar hisob siyosatida boshqaruv hisobining metodologik asoslari.....	1173
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Egri soliqlarning mohiyati, genezisi va rivojlanish tendensiyalariga oid nazariy munozaralar xususida	1179
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Ekologik mehmonhona faoliyatini rejalashtirish maqsadlari va vazifalari	1186
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Investitsiya loyihalarining iqtisodiy va moliyaviy samaradorligini oshirish istiqbollari.....	1200
Jo'rabekova Xumora Muzaffar qizi, Saidov Rasul Boltabayevich	
O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlarini moliyalashtirish manbalarining tahlili.....	1204
Aliyev Arslon Salom o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasining iqtisodiy ko'rsatkichlarini statistik tahlil qilish	1213
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
Xorijiy davlatlarda boylik solig'i va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	1219
Ruziyev G'anisher Usarovich	
Yer fondi va undan samarali foydalanishning nazariy asoslari (Samarqand viloyati misolida)	1225
Xoshimova Sevara Baxromovna	
Iqtisodiy-ekologik tizimlarni boshqarishga ta'sir etuvchi omillarning ilmiy asoslari	1229
Kuldoshev Asliddin Tursunovich	
Влияние финтех-услуг на финансовую инклюзию в сельских регионах узбекистана	1236
Абдурахимова Дилора Каримовна	
Surxondaryo viloyati sanoat sohasining asosiy ko'rsatkichlari tahlili.....	1240
Kuvanchiyeva Mehriniso Davlyatgeldi qizi	
A critical evaluation of strategic management's role in promoting sustainable development in Uzbekistan	1245
Ismatova Mahliyo	

O'zbekistonda turizm xizmatlari eksportini oshirishda zamonaviy infratuzilma va texnologiyalarning integratsiyasi.....	1251
Akmal Bakhromov	
Trends and reforms of corporate governance in state-owned enterprises.....	1257
F.Djalilov	
Переоценка долгосрочных активов в нефтегазовой промышленности и определение финансового результата от переоценки.....	1269
Махкамова Саида Гайратова	
Oziq-ovqat mahsulotlari korxonalarini integratsiyalashuv jarayonlarini boshqarish samaradorligini oshirish.....	1275
Xojiev Ibroxim Ikramovich	
Sug'urta kompaniyalari moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim shartlari.....	1280
Allanazarova B.K.	
P2P lending and crowdfunding as alternative sources of financing for small business in Uzbekistan.....	1286
Abdurakhimova Dilora Karimovna	
O'zbekistonda soliq nazoratining huquqiy va tashkiliy asoslarini takomillashtirish yo'llari.....	1290
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Oymatova Gulnura Mirjamolovna	
Applications of hyperbolic geometry in physics and biology.....	1295
Khaknazarova Khurshidabonu Kenjaevna, Otakulova Rukhshona Akram kizi	
O'zbekiston temir yo'llari tizimining transformatsiyasi: modernizatsiya, raqamlashtirish va qayta tuzilish yo'nalishlari.....	1301
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich	
The role of tourist product diversification in sustainable tourism development.....	1305
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich, Alimova Mashhura Toirxonovna	
Temiryo'l transporti turi tavsifi.....	1310
Shodmonbekova Nodira Kamoljon qizi	
Namangan viloyatining turizm salohiyatini rivojlantirish istiqbollari: Hududiy raqobatbardoshlik va innovatsion yondashuvlar.....	1314
Khusniddin Egamnazarov	
Kiberxavfsizlik: it infratuzilmasini himoya qilishning zamonaviy usullari.....	1321
D. Sh. Usmanbayev	
Mahalliy budjetlar daromad bazasini tahlili.....	1325
Qurbonov Nuriddin Ro'ziqulovich	
Развитие цифровых финансовых услуги в банковской системе Республики Узбекистан.....	1333
Абдурахманова Матлуба Махамдаминовна	
Avariya rejimlarida kichik yuklamali elektr ta'minoti tizimlarining kabel izolyatsiyasi monitoringini avtomatlashtirishning zamonaviy yondashuvlari.....	1339
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich	
Analysis of increasing the speed of information exchange between the control interface and execution mechanisms in emergency mode in intelligent systems.....	1346
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'lu Assistant	
Sa'noat korxonalari va mexatron robotlarni optimal avtomatlashtirish va boshqarishda sun'iy intellektning ahamiyati.....	1351
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul o'g'li, Abdullayeva Saodat Mengbayevna, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Korxonaning moliyaviy holatini baholashda zamonaviy tahlil uslublarining qo'llanilishi.....	1355
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Suleymanova Asel Armanovna	
Xizmat ko'satish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va raqamli texnologiyalarning ahamiyati.....	1360
Mirzayeva Shirin Nodirovna	
Rekreatsiya turizmi va sog'lomlashtirish xizmatlari integratsiyasi.....	1365
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini rivojlantirishda ba'zi iqtisodiy yondashuvlarning nazariy jihatlar.....	1369
Iskandarova D.B.	
Yashil (eko) investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirish.....	1373
Kamilova Iroda Xusniddinovna	

Improvement of inventory accounting audit based on international standards	1378
Ovlayev Suhrob Temur o'g'li, Yo'ldiyev Oybek Ulug'bek o'g'li, Normo'minova Dilorom Umar qizi, Avlayeva Oybachin Olim qizi	
Artificial intelligence systems for assessing creditworthiness	1382
Mardonova Durdona Yaxshiboy qizi	
B2B bozorini rivojlantirishda raqamli marketing texnologiyalaridan foydalanishni takomillashtirish	1387
Samadov Askarjon Nishonovich	
Tech-driven growth and the economy of the future: brics-t in the society 5.0 paradigm	1395
Kaldibayev Nurlan Alimjanovich, Sagdullayeva Gulnora Botirovna, Durmanov, Akmal Shaimardanovich	
O'zbekistonda tabiiy resuslardan olinadigan rentaning yaimdagi ulushiga tanlab olingan o'zgaruvchilar ta'siri tahlili	1404
Tursunov Husnidin, Ibragimov Hasan	
O'zbekistonda fond bozorini tartibga solish	1412
Sultonov Sherali Nuraliyevich	
Public perception of the feasibility of introducing islamic banking in Uzbekistan: a consumer perspective	1418
Dr. Shamirova Surayyo Kabildjanovna	
Directions for implementing the innovative digital technologies in tourism	1425
Norchaev Asatullo Norbutaevich	
Возможности совершенствования практики финансирования инвестиционных проектов	1430
Шомуродов Равшан Турсункулович, Хакимов Хафизбек Хамза угли	
O'zbekistonda pochta aloqasi xizmatlarini ko'rsatishning transport-logistika jarayonini mintaqaviy darajada rivojlantirish yo'llarini ishlab chiqish	1436
Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li	
Aksiyalar qiymatini baholashning nazariy asoslari	1440
Botirxo'ja Aziza Faxmuddin qizi	
Yashil iqtisodiyotni moliyalashtirishning rivojlanayotgan davlatlar amaliyoti tahlili	1444
Raimjanova Madina Asrarovna, Zokirova Feruza Farxod qizi	
Yashil loyihalarni davlat xususiy sheriklik asosida moliyalashtirish	1449
Zokirova Feruza Farxod qizi	
Факторы и риски, влияющие на оценку стоимости акции	1453
Батирхужа Азиза Фахмуддин кизи	
Финансовые риски в эпоху цифровой экономики: новые вызовы и способы управления	1458
Нуруллина Камила Рустамовна	
Tijorat banklarining yangi bank xizmatlarini iqtisodiy samaradorligi	1463
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida ekologik innovatsiyalarning roli va amalga oshiruv mexanizmlari	1472
Ulichkina Lyudmila Ivanovna	
Эволюция профессиональных стандартов в республике узбекистан: от формирования к внедрению в сфере туризма	1478
Гольшева Елена Вячеславовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Aligning uzbekistan's education reform with global best practices: the university of missouri as a model for systemic transformation	1485
Azamat Sulaymonov, Laylo Yakhshiboyeva	
O'zbekiston tijorat banklarining investision faolligini ta'minlash masalalari	1489
Axmedov Shoymurod Azamat o'g'li	
Kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash masalasi	1493
Q.O.Tursunboyev	

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MASALASI

Q.O.Tursunboyev

university of bussines and science

“Yashil iqtisodiyot” kafedrası o'qituvchisi

qobuljontursunboyev5@gmail.com

Tel:+998993206257

Annotatsiya: Mazkur maqolada kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligi masalalari yoritilgan. Kichik biznes nafaqat iqtisodiy o'sishning muhim omili, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi kuch sifatida ham ahamiyatlidir. Shu nuqtayi nazardan, maqolada kichik tadbirkorlik subyektlariga tahdid soluvchi xavf-xatarlar, ularning asosiy turlari va ularni bartaraf etish strategiyalari o'rganilgan. Shuningdek, O'zbekistonda kichik biznesni iqtisodiy xavfsizlik nuqtayi nazaridan qo'llab-quvvatlashda davlat siyosatining o'rni ham tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, iqtisodiy xavfsizlik, moliyaviy tahdidlar, davlat qo'llab-quvvatlovi, tadbirkorlik, barqarorlik strategiyasi, huquqiy muhit.

Abstract: This article explores the issues related to ensuring the economic security of small business entities. Small businesses play a crucial role not only in economic growth but also in maintaining social stability. The article analyzes key threats to small businesses and presents strategies for mitigating them. The study also examines the role of Uzbekistan's state policy in supporting the economic security of small business entities.

Key words: small business, economic security, financial threats, state support, entrepreneurship, stability strategy, legal environment.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы обеспечения экономической безопасности субъектов малого бизнеса. Малый бизнес является не только важным фактором экономического роста, но и устойчивости общества в целом. В работе проанализированы основные угрозы, влияющие на малый бизнес, и стратегии по их минимизации. Также рассматривается роль государственной политики Узбекистана в обеспечении экономической безопасности малых предприятий.

Ключевые слова: малый бизнес, экономическая безопасность, финансовые угрозы, государственная поддержка, предпринимательство, стратегия устойчивости, правовая среда.

KIRISH

Kichik biznes subyektlari har qanday zamonaviy iqtisodiyotning muhim tayanchi hisoblanadi. Ular nafaqat iqtisodiy o'sish va bandlik darajasining oshishiga xizmat qiladi, balki jamiyatda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, O'zbekiston sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning jadal rivojlanishi iqtisodiyotning diversifikatsiyalashuvi, hududiy rivojlanish va aholi daromadlarining oshishi uchun asosiy vosita sifatida e'tirof etilmoqda.

Bugungi kunda global iqtisodiy tizimda ro'y berayotgan notinchliklar, geosiyosiy xavflar, pandemiyalar, raqamli xavfsizlikka tahdidlar, shuningdek, moliyaviy resurslarga kirishdagi muammolar kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligini jiddiy sinov ostiga qo'yimoqda. Ayniqsa, moliyaviy barqarorlik, soliq yuki, infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash va raqobatbardoshlik darajasi bu subyektlar faoliyatining barqarorligiga bevosita ta'sir qiladi. Shu bois kichik biznesni iqtisodiy tahdidlardan himoya qilish, ularning huquqiy va institutsional asoslarini mustahkamlash masalasi dolzarb tus olmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi hukumati kichik biznes va tadbirkorlikni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning faoliyatini yengillashtirish va xavfsizligini ta'minlash bo'yicha bir qator muhim normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qildi.

Bundan tashqari, “Yagona elektron platforma” orqali kichik biznesni davlat xaridlariga jalb qilish tizimi, biznesni boshlashdagi litsenziya va ruxsatnomalar sonini qisqartirishga qaratilgan islohotlar ularning institutsional himoyasini kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Mavzuning dolzarbligi shundan dalolat beradiki, iqtisodiy xavfsizlik – nafaqat davlat miqyosidagi ustuvor masala, balki har bir kichik biznes vakilining kundalik faoliyati, kelajakdagi barqarorligi va raqobatbardoshligiga

bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizlik darajasiga ta'sir etuvchi omillar, asosiy tahdidlar, ularni yumshatish strategiyalari va tegishli davlat siyosati chuqur tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash masalasi iqtisodiy nazariyada nisbatan yangi, ammo dolzarb yo'nalishlardan biridir. Ushbu masalaga oid ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, ularning turli yondashuvlar, indikatorlar va baholash mezonlari asosida o'rganilayotganini ko'rsatadi.

Xalqaro miqyosda kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligi odatda "entrepreneurial risk management", "SME resilience" yoki "business continuity" tushunchalari bilan izohlanadi. Garchi ushbu atamalar to'g'ridan-to'g'ri "iqtisodiy xavfsizlik" atamasiga mos kelmasa-da, ular bir maqsad – kichik biznesni turli ichki va tashqi tahdidlardan himoya qilish g'oyasini ko'zlaydi.

Masalan, D. Smallbone va F. Welter kichik biznesni iqtisodiy beqarorlik sharoitida raqobatbardosh holatda saqlab qolish uchun tashqi muhitni monitoring qilish, muqobil moliyalashtirish manbalarini jalb qilish va ichki boshqaruv tizimini kuchaytirish zarurligini ta'kidlaydi [1]. Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) ham pandemiya davrida kichik biznesni iqtisodiy barqarorlik nuqtayi nazaridan qo'llab-quvvatlash choralarini keng ko'lamda o'rgangan bo'lib, bunda fiskal rag'batlantirishlar, soliq imtiyozlari va elektron xizmatlar orqali yengilliklar kiritishni taklif etadi [2].

Rossiyalik olim M.V. Demin kichik biznesni iqtisodiy xavfsizlik kontekstida o'rganar ekan, ularni moliyaviy va institutsional xavflarga nisbatan zaif qatlam deb hisoblaydi. Uning fikricha, bu subyektlar uchun maxsus soliq rejimlari, kredit ta'minoti kafolatlari va raqamli transformatsiyaga asoslangan qo'llab-quvvatlash tizimi zarur [3]. Qozog'istonlik iqtisodchi R.A. Abdirayimova esa kichik biznesning iqtisodiy xavfsizligini baholashda "risk-indeks" yondashuvini ilgari suradi va bunda davlat siyosatining barqarorligi, tashqi muhitdagi o'zgaruvchanlik va subyektlarning kreditga bo'lgan kirish imkoniyati asosiy omil sifatida ko'riladi [4].

O'zbekistonlik olimlar ham ushbu mavzuni so'nggi yillarda faol o'rganmoqda. Jumladan, A. Xaitov kichik tadbirkorlikning iqtisodiy xavfsizlik darajasini soliq yuki, kredit resurslariga kirish imkoniyati va huquqiy muhit bilan bog'liq holda izohlaydi [5]. Shuningdek, N. Nasirovning fikricha, kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligi – bu faqat tahdidlarga qarshi kurashish emas, balki ular uchun barqaror rivojlanish sharoitlarini yaratishdir. Bu esa me'yoriy-huquqiy bazaning takomillashuvi, infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash va strategik rejalashtirishga asoslanishi lozim [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ilmiy tadqiqotda kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan omillar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish strategiyalarini aniqlash maqsad qilingan. Buning uchun tadqiqotda nazariy tahlil, statistik tahlil, solishtirma tahlil, ekspert baholash, so'rovnoma va sistemali yondashuv usullaridan kompleks tarzda foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotning ilmiy yondashuvi quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

Nazariy-metodologik asoslarni o'rganish. Birinchi bosqichda mavzuga doir mavjud nazariyalar, ilmiy yondashuvlar va tushunchalar tahlil qilindi. Xususan, "iqtisodiy xavfsizlik", "moliyaviy barqarorlik", "tadbirkorlik riski", "barqaror rivojlanish" kabi kategoriyalar chuqur o'rganildi. Xorijiy va mahalliy manbalar asosida kichik biznesning xavfsizlik holatini baholash indikatorlari – moliyaviy, institutsional, raqamli, tashqi muhitga bog'liqlik va boshqa mezonlar aniqlab olindi.

Empirik ma'lumotlarni yig'ish. Namangan viloyati misolida kichik biznes subyektlarining real holatini o'rganish uchun Davlat statistika qo'mitasi, Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali, Iqtisodiyot va moliya vazirligi axborotlaridan foydalanildi. 2021–2024-yillarga oid kichik bizneslar soni, foydalanilgan kreditlar hajmi, subsidiyalar soni, soliq imtiyozlari miqdori va bankrotlik holatlari kabi ko'rsatkichlar yig'ildi. Namangan viloyatining Chortoq, To'raqo'rg'on, Namangan shahri, Kosonsoy va Yangiqo'rg'on tumanlaridagi kichik biznes egalari, bank vakillari hamda iqtisodchilar bilan ekspert suhbatlari olib borildi.

Solishtirma tahlil. O'zbekistonning iqtisodiy xavfsizlikka doir yondashuvi MDH va rivojlangan davlatlar amaliyoti bilan solishtirildi. Tahlil quyidagi mezonlarga asoslandi:

Kichik biznesga ko'rsatilayotgan moliyaviy yordam hajmi (YAIMga nisbatan);

Soliq yuki darajasi;

Davlat tomonidan kafilliklar va grantlar mavjudligi;

Bankrotlikka qarshi mexanizmlar;

Raqamli infratuzilma va huquqiy muhit.

Statistik va dinamik tahlil. Olingan statistik ma'lumotlar Excel va SPSS dasturlari orqali qayta ishlanib, trendlar va dinamikalar shaklida baholandi. Jumladan:

Kichik biznes subyektlari sonidagi o'zgarishlar;

Moliyaviy ko'rsatkichlarning (daromad, xarajat, foyda) yillik o'zgarishi;

Iqtisodiy xavfsizlikka bevosita ta'sir qiluvchi omillar – kreditga kirish imkoniyati, elektron xizmatlardan foydalanish va soliq yukining o'zgarishi.

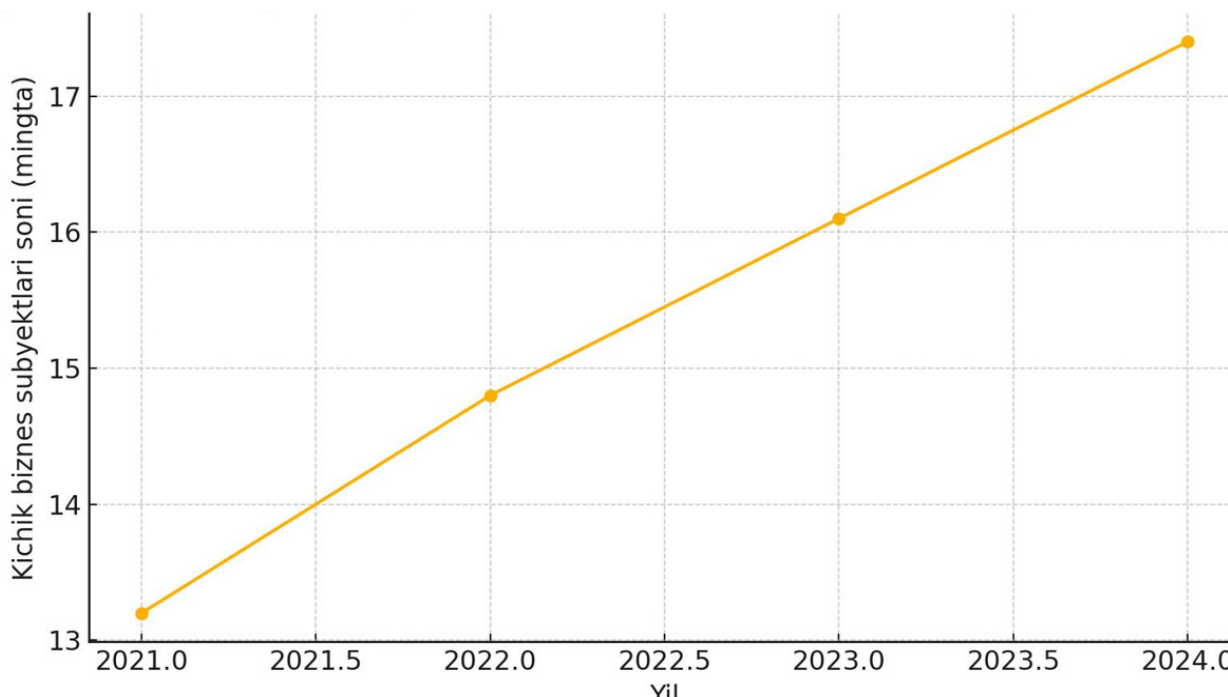
Ekspert baholash usuli. Hududiy iqtisodchilar, bank menejerlari va kichik biznes egalari orasidan tanlab olingan 20 nafar respondent ishtirokida o'tkazilgan so'rovnoma natijalariga ko'ra, kichik biznes uchun eng muhim xavfsizlik tahdidlari aniqlab olindi. Baholash 5 ballik Likert shkalasi asosida amalga oshirildi (1 – mutlaqo muhim emas; 5 – juda muhim) (1-jadval).

1-jadval. Natijada eng muhim deb baholangan xavf omillari

Tahdid omili	O'rtacha ball
Kredit resurslariga cheklangan kirish	4.6
Soliq yukining yuqoriligi	4.3
Qonunchilikdagi o'zgaruvchanlik	4.1
Korrupsiya va byurokratik to'siqlar	4.0
Raqobat muhitining kuchayishi	3.8

Sistemali tahlil yondashuvi. Kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligi tizimli kategoriyalar – tashqi xavflar, ichki zaifliklar va davlatning kompensatsion roli nuqtayi nazaridan o'rganildi. Har bir omil bo'yicha sabab–natija bog'liqligi aniqlanib, tizimli yondashuv asosidagi qarorlar zarurligi asoslab berildi.

Tadqiqot asosan Namangan viloyati misolida olib borilganligi sababli, xulosalarni umumlashtirishda hududlararo tafovutlarni hisobga olish zarur. Bundan tashqari, statistik ma'lumotlarning ayrimlarida muqobillik darajasi past bo'lib, bu esa tahlil natijalarining noaniqlik darajasini oshirishi mumkin (1-rasm).

1-rasm. Namangan viloyatida kichik biznes subyektlarining soni (2021–2024)

Yuqoridagi 1-grafikda keltirilgan ma'lumotlar Namangan viloyatida 2021–2024-yillar davomida kichik biznes subyektlari sonining barqaror o'sishini aniq ko'rsatmoqda. 2021-yilda ularning soni taxminan 13,2 mingta bo'lgan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu ko'rsatkich 17,4 mingtagacha oshgan. Har yili o'rtacha 1,4–1,6 mingta yangi subyekt tashkil etilgan bo'lib, bu holat tadbirkorlik faoliyatiga oid islohotlarning, ayniqsa moliyaviy qo'llab-quvvatlash, soliq yengilliklari va huquqiy muhitning yaxshilanishi natijasi bo'lishi mumkin.

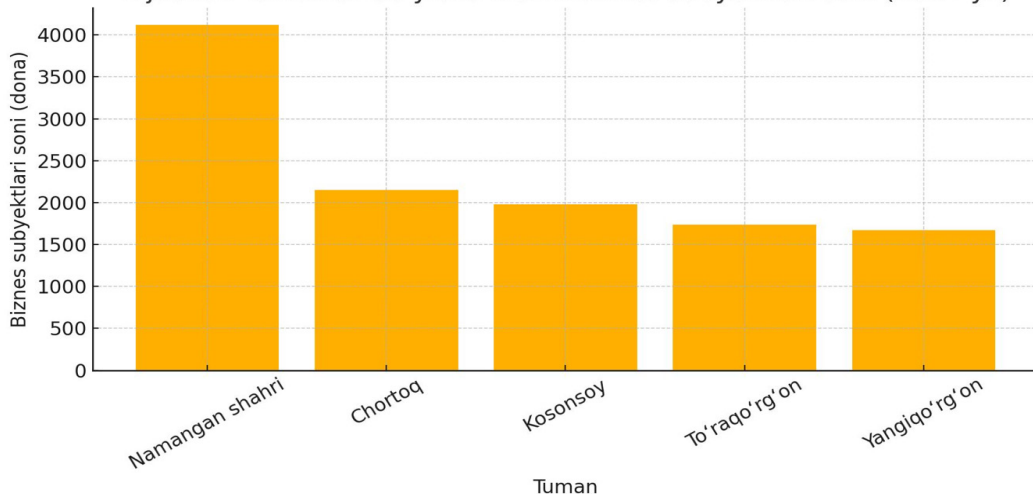
Shuningdek, "Yagona darcha" tizimi, bank kreditlariga oson kirish imkoniyati hamda mahalliy hokimiyatlar tomonidan inkubatsion markazlar faoliyatining kengaytirilishi ushbu o'sishni qo'llab-quvvatlagan omillardan hisoblanadi.

Grafik, shu bilan birga, kichik biznes subyektlari sonining yildan-yilga mutanosib sur'atda oshganini ko'rsatadi. Bu esa tadbirkorlik muhitida nisbatan barqarorlik mavjudligini bildiradi. Bunday izchil o'sish tendensiyasi iqtisodiy xavfsizlikning asosiy indikatorlaridan biri sifatida qaraladi, ya'ni kichik biznes muhitida ishonch mavjud va yangi subyektlar iqtisodiy tahdidlarga qaramay faoliyat boshlashga jur'at etmoqda.

Shu bilan birga, mazkur o'sish ortida yangi ehtiyojlar, masalan, moliyalashtirish manbalarini kengaytirish, marketing xizmatlariga kengroq kirish hamda tashqi savdo imkoniyatlarini rivojlantirish zarurati ham yotganini anglatadi (2-rasm).

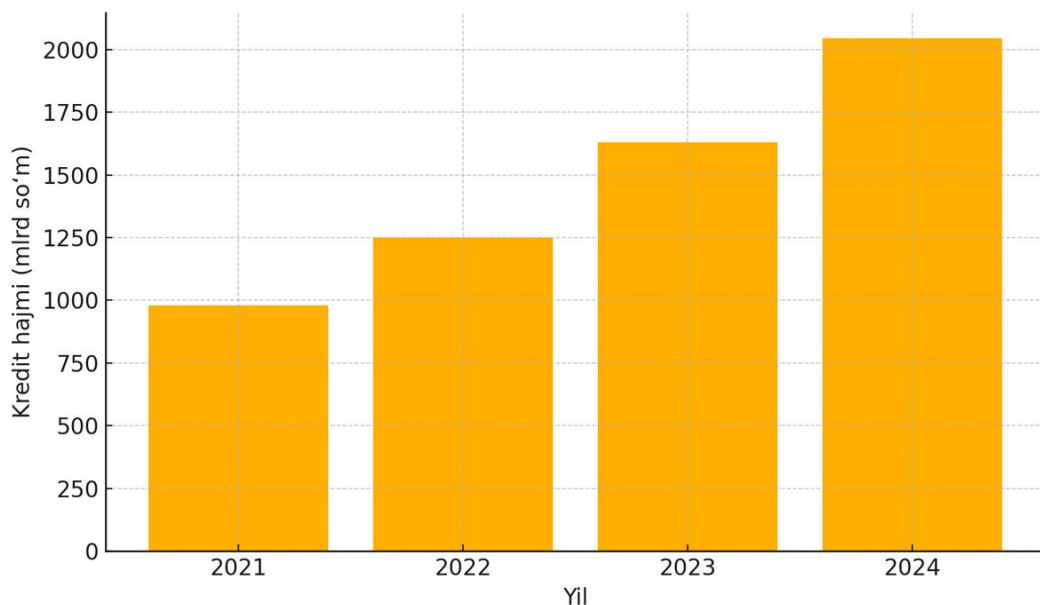
2-jadval. Tumanlar bo'yicha kichik biznes subyektlari soni (2024-yil)

2-rasm. Tumanlar bo'yicha kichik biznes subyektlari soni (2024-yil)

Yuqoridagi 2-grafikda 2024-yil holatiga ko'ra Namangan viloyatining besh tumani bo'yicha kichik biznes subyektlari soni taqqoslanadi. Grafikdan ko'rinib turibdiki, Namangan shahri 4120 ta kichik biznes subyekti bilan yetakchi o'rinda turibdi. Bu holat hududda sanoat va xizmatlar sohasi, moliyaviy infratuzilma, transport aloqalari hamda mehnat bozori salohiyatining yuqoriligi bilan izohlanadi. Aholi zichligi yuqori va markaziy hudud bo'lganligi sababli bu yerda iqtisodiy faoliyat yuritish imkoniyatlari kengroq. Shuningdek, bank, lizing, soliq xizmatlari hamda mavjud mijozlar bazasi kichik biznesning tez shakllanishiga zamin yaratgan.

Boshqa tumanlarda esa bu ko'rsatkich nisbatan past: Chortoqda – 2150 ta, Kosonsoyda – 1980 ta, To'raqo'rg'onida – 1740 ta, Yangiqo'rg'onida esa – 1670 ta. Mazkur tumanlarda kichik biznesni rivojlantirish uchun davlat tomonidan alohida e'tibor qaratilishi zarur. Jumladan, soliq imtiyozlari, kredit kafolatlar va biznes-inkubatorlar tashkil etilishi tavsiya etiladi. Shu orqali hududiy iqtisodiy tengsizlikni yumshatish hamda umumiy iqtisodiy xavfsizlik darajasini oshirish mumkin bo'ladi (3-rasm).

3-rasm. Kichik biznes subyektlariga ajratilgan kreditlar hajmi (2021–2024)

Yuqoridagi grafikda 2021–2024-yillar davomida kichik biznes subyektlariga ajratilgan kredit hajmining dinamikasi ko'rsatilgan. Grafikdan ko'rinib turibdiki, kreditlash hajmi yildan-yilga barqaror ravishda oshib bormoqda: 2021-yilda 980 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu ko'rsatkich 2045 mlrd so'mga yetgan, ya'ni qariyb 2 barobarga oshgan. Bunday o'sish kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash siyosatining faollashganini, tijorat banklari va davlat jamg'armalari tomonidan kichik tadbirkorlik subyektlariga ajratilayotgan resurslar hajmi ortganini anglatadi.

Bu ijobiy holat kichik biznesning iqtisodiy xavfsizligi uchun muhim omil hisoblanadi. Kredit hajmining ortishi – bu subyektlarning investitsiya loyihalarini amalga oshirish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyatining oshganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, bunday o'sish bilan birga kreditlarning sifati, ya'ni ularning qaytarilishi, foiz stavkalari va garov mexanizmlari masalalariga ham alohida e'tibor qaratish zarur. Chunki ortiqcha kredit yuklamasi yoki noto'g'ri moliyaviy boshqaruv kichik biznesning iqtisodiy xavfsizligini izdan chiqarishi mumkin. Shu sababli, davlat tomonidan moliyaviy savodxonlikni oshirish, risklarni boshqarish va kafillik mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlarida kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur hisoblanadi (2-jadval).

2-jadval. 2024-yildan 2030-yilgacha kredit olgan kichik biznes subyektlari soni prognozi

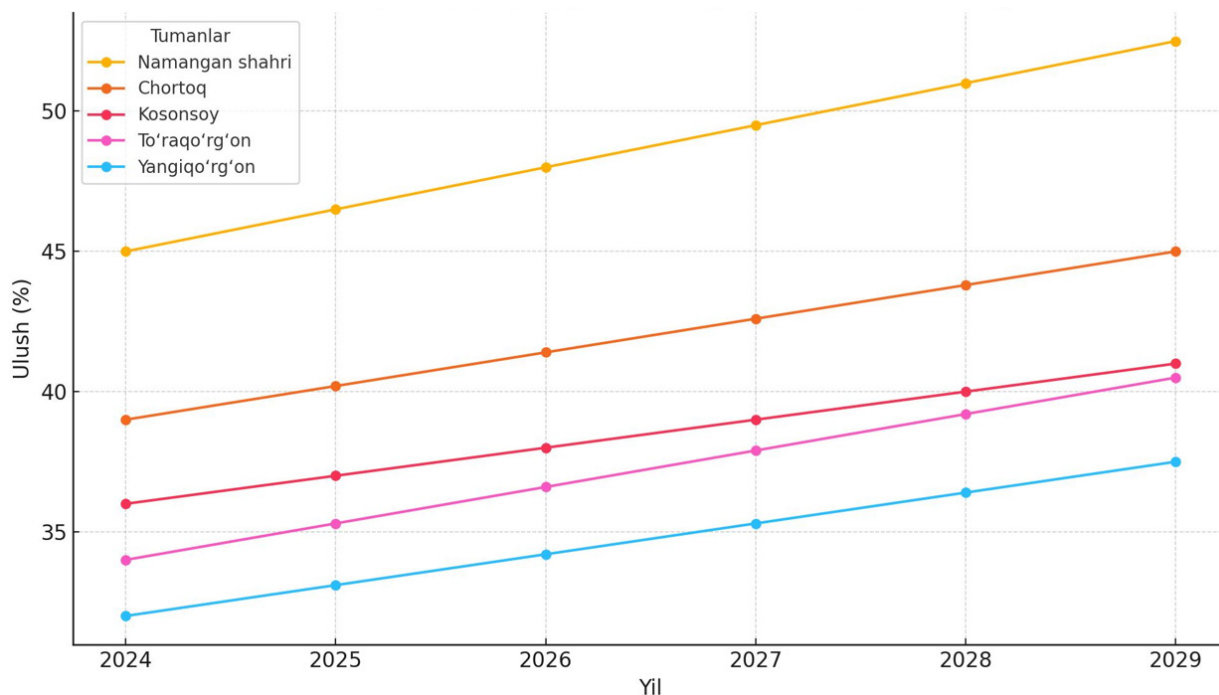
	Namangan shahri	Chortoq	Kosonsoy	To'raqo'rg'on	Yangiqo'rg'on
2024	980	540	490	430	410
2025	950	510	460	400	380
2026	920	480	430	370	350
2027	890	450	400	340	320
2028	860	420	370	310	290
2029	830	390	340	280	260
2030	800	360	310	250	230

Yuqoridagi 1-jadvalda Namangan viloyatining besh tumani bo'yicha 2024–2030-yillar oralig'ida kredit olgan kichik biznes subyektlari soni prognoz ko'rinishida aks ettirilgan. Ma'lumotlarga ko'ra, barcha tumanlarda yil sayin kredit oluvchi subyektlar soni izchil kamaymoqda. Bu holat bir qator omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin: birinchidan, kredit shartlarining murakkablashuvi; ikkinchidan esa, biznes subyektlarining kredit olishga bo'lgan ehtiyoji yoki layoqatining pasayishi.

Masalan, Namangan shahrida 2024-yilda 980 ta subyekt kredit olgan bo'lsa, 2030-yilga kelib bu ko'rsatkich 800 tagacha tushishi kutilmoqda, bu esa 18,4 foizlik kamayish demakdir. Xuddi shunday tendensiya Chortoq (540 → 360), Kosonsoy (490 → 310), To'raqo'rg'on (430 → 250) va Yangiqo'rg'on (410 → 230) tumanlarida ham kuzatilmoqda. Barcha hududlarda har yili o'rtacha 30 tagacha kredit oluvchi subyekt kamayishi prognoz qilinmoqda.

Ushbu holat kichik biznes uchun iqtisodiy xavfsizlikda tahdidlar mavjudligiga ishora qiladi. Agar kredit olish imkoniyatlari cheklanayotgan bo'lsa, bu subyektlarning investitsion faoliyat yuritishi, modernizatsiya qilinishi va kengayishi uchun zarur moliyaviy resurslardan mahrum bo'lish ehtimolini oshiradi.

Shu sababli, mahalliy hokimiyatlar va moliyaviy muassasalar kreditlash siyosatini qayta ko'rib chiqishlari, ayniqsa barqaror va yangi tashkil etilgan kichik biznes subyektlari uchun alohida moliyaviy paketlar ishlab chiqishlari zarur. Shuningdek, ushbu salbiy trendni ijobiy tomonga o'zgartirish uchun kafillik fondlarini kengaytirish, foiz stavkalarini subsidiyalash va mikrokreditlar bo'yicha alohida dasturlar joriy etilishi muhim ahamiyat kasb etadi (4-rasm).

4-rasm. 2024–2029-yillar oralig'ida Namangan viloyati tumanlarida kichik biznes subyektlari tomonidan soliq imtiyozlaridan foydalanuvchilar ulushining prognozi

Yuqoridagi 4-grafikda 2024–2029-yillar oralig'ida Namangan viloyati tumanlarida kichik biznes subyektlari tomonidan soliq imtiyozlaridan foydalanuvchilar ulushi prognoz ko'rinishida tasvirlangan. Grafikdan ko'rinadiki, barcha tumanlarda bu ulush barqaror ravishda oshib bormoqda. Bu esa tadbirkorlarning davlat tomonidan taklif etilayotgan yengilliklardan foydalanish faolligi ortib borayotganini anglatadi.

Eng yuqori o'sish Namangan shahrida kuzatilmoqda: 2024-yilda 45 % bo'lgan ko'rsatkich 2029-yilga kelib 53 % ga yetishi kutilmoqda. Bu holat shahardagi bizneslar yuridik xizmatlar, axborot texnologiyalari va soliq maslahati infratuzilmasidan keng foydalanayotganini bildiradi. Chortoq va Kosonsoy tumanlarida ham ijobiy trend mavjud bo'lib, besh yil ichida soliq imtiyozidan foydalanuvchilar ulushi mos ravishda 39 % dan 45 % ga va 36 % dan 41 % ga oshishi rejalashtirilgan. Bu esa soliq siyosati sohasidagi islohotlarning hududlarda ham samarali ishlayotganini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, To'raqo'rg'on va Yangiqo'rg'on tumanlarida o'sish sur'ati nisbatan pastroq bo'lsa-da, bu hududlardagi kichik biznes subyektlarining yengilliklar bo'yicha xabardorlik darajasi ortib borayotganini anglatadi. Ushbu tumanlarda soliq imtiyozlaridan foydalanishni kengaytirish uchun davlat organlari va mahalliy hokimiyatlar tomonidan axborot kampaniyalari, bepul seminarlar va soliq bo'yicha maslahat xizmatlarini kuchaytirish lozim. Shu orqali barcha hududlarda iqtisodiy xavfsizlikka xizmat qiluvchi moliyaviy yengilliklardan teng darajada foydalanish imkoniyati ta'minlanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligi zamonaviy iqtisodiyotni barqarorlashtirishning muhim omillaridan biridir. Xavfsizlik nafaqat tashqi tahdidlardan himoya, balki moliyaviy, soliq, huquqiy va axborot infratuzilmalarining mustahkamligi orqali biznesning uzluksiz faoliyat yuritishiga kafolat yaratishdir. Kichik biznes uchun iqtisodiy xavfsizlik – bu ularning kredit resurslariga, davlat yengilliklariga va raqobatbardosh muhitga kirish imkoniyati orqali faoliyatini barqaror davom ettira olishidir.

Namangan viloyati misolida olib borilgan amaliy tahlillar shuni ko'rsatadiki, kichik biznes subyektlarining soni va kreditlash hajmi yildan-yilga ortib bormoqda. Jumladan, 2021–2024-yillarda kichik biznes subyektlari soni 13,2 mingtadan 17,4 mingtaga, kreditlash hajmi esa 980 mlrd so'mdan 2045 mlrd so'mgacha yetgan.

Kichik biznesni iqtisodiy xavfsizlik bilan ta'minlashda yagona yondashuv yetarli emas. Bu borada har bir tuman uchun hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda moslashtirilgan strategiyalar zarur. Ayniqsa, kredit siyosatini yumshatish, garovsiz moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish va soliq yengilliklarini soddalashtirish orqali kichik biznesga ishonchli moliyaviy muhit yaratilishi lozim. Shuningdek, biznes subyektlarining raqamli xizmatlar va axborot texnologiyalariga moslashuvi ham xavfsizlik darajasini oshiruvchi muhim omildir.

Tahlillar asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Davlat–biznes hamkorligini chuqurlashtirish maqsadida kichik biznes uchun maslahat xizmatlari va “bir darcha” tizimi kuchaytirilsin.

Hududiy nomutanosiblikni kamaytirish uchun iqtisodiy jihatdan sust tumanlarda alohida qo'llab-quvvatlash dasturlari ishlab chiqilsin.

Raqamli infratuzilmani kengaytirish orqali kichik biznes subyektlariga elektron soliq tizimlari, kredit platformalari va onlayn grant dasturlarining ochiq va samarali ishlashi ta'minlansin.

Iqtisodiy xavfsizlik indikatorlari asosida monitoring tizimi ishlab chiqilsin va doimiy ravishda yangilanib borilsin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Smallbone, D., & Welter, F. (2001). The Distinctiveness of Entrepreneurship in Transition Economies. *Small Business Economics*, 16(4), 249–262.
2. ILO. (2020). Policy Brief: Supporting enterprises during the COVID-19 crisis. Geneva: International Labour Organization.
3. Демин, М.В. (2019). Экономическая безопасность малого бизнеса: угрозы и механизмы защиты. – Москва: Финансы и статистика.
4. Абдирайимова, Р.А. (2021). Малый бизнес и экономическая устойчивость: подходы к оценке рисков. – Алматы: Экономика и статистика, №2.
5. Хаитов А. (2022). Kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash mexanizmlari. *Iqtisodiyot va innovatsiyalar*, №3, 45–53.
6. Насиров Н. (2023). Tadbirkorlik subyektlarining xavfsizligini oshirishda davlat siyosati. *Yangi O'zbekiston iqtisodiyoti*, №5, 27–34.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni PF–165-son (2022-yil 20-iyun) va Qarori PQ–14-son (2023-yil 17-yanvar).
8. Smallbone, D., & Welter, F. (2001). The Distinctiveness of Entrepreneurship in Transition Economies. *Small Business Economics*, 16(4), 249–262.
9. International Labour Organization (ILO). (2020). Policy Brief: Supporting enterprises during the COVID-19 crisis. Geneva: ILO Publications.
10. Демин, М.В. (2019). Экономическая безопасность малого бизнеса: угрозы и механизмы защиты. – Москва: Финансы и статистика.
11. Абдирайимова, Р.А. (2021). Малый бизнес и экономическая устойчивость: подходы к оценке рисков. – Алматы: Экономика и статистика, №2.
12. Хаитов А. (2022). Kichik biznes subyektlarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash mexanizmlari. *Iqtisodiyot va innovatsiyalar*, №3, 45–53.
13. Насиров Н. (2023). Tadbirkorlik subyektlarining xavfsizligini oshirishda davlat siyosati. *Yangi O'zbekiston iqtisodiyoti*, №5, 27–34.
14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 20-iyundagi PF–165-sonli Farmoni. Tadbirkorlik faoliyatini yanada rivojlantirish va kichik biznes subyektlariga moliyaviy ko'makni kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida. www.lex.uz
15. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 17-yanvardagi PQ–14-sonli Qarori. Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash milliy dasturini tasdiqlash to'g'risida. www.lex.uz
16. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2024). Rasmiy statistik byulletenlar. www.stat.uz
17. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). Tijorat banklari hisobotlari to'plami. www.cbu.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>